

Received: 14 June 2022

Revised: 29 March 2023

Accepted: 30 August 2023

การศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญา ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองอุทัยธานี

COGNITIVE EDUCATION TRADITIONAL WOVEN FABRIC PATTERNS IN UTHAI THANI

อภิญญา จงพัฒนานกร^{1*}Aphinya Chongphatthanakorn^{1*}บรรณารักษ์ นพคุณ²Bannaruk Noppakun²มยุรี นพคุณ³Mayuree Noppakun³ศิริภพ พิมพ์พงศ์⁴Sirabhop Pimppongs⁴

บทคัดย่อ

ผ้าทอและลวดลายผ้าทอจังหวัดอุทัยธานีเป็นผ้าทอของกลุ่มลาวครั่ง ลวดลายสีสันมีลักษณะจำเพาะ การสร้างลวดลาย การวางสีสันของตัวสันและตีนสันแสดงเอกลักษณ์ สิ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับลวดลาย คือ ช่างทอผ้าบางคนไม่รู้ชื่อลายผ้าที่ตน การเรียกชื่อลายจะเรียกตามจินตนาการของผู้ทอแต่ละกลุ่มทอผ้า ลวดลายเดียวกันแต่มีการตั้งชื่อเรียกชื่อต่างกันไม่มีบรรทัดฐานในการเรียกชื่อลาย ส่งผลให้การเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับลวดลายผ้าทอจังหวัดอุทัยธานีเป็นไปด้วยความลำบาก จากปัญหาดังกล่าว การวิจัยนี้จึงมี

¹ สำนักงานวิจัย วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี

¹ Research Office, Uthai Thani Community College

² สำนักงานวิชาการ วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี

² Academic Office, Uthai Thani community College

³ สำนักงานวิจัย วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี

³ Research Office, Uthai Thani community College

⁴ สำนักงานวิจัย วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี

⁴ Research Office, Uthai Thani community College

* Corresponding author e-mail: cherruxx@gmail.com

วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญา ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองอุทัยธานีที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและต่อชุมชน 2) พัฒนาทักษะอาชีพการทอผ้าทอพื้นเมืองให้กับเยาวชนและคนในชุมชนในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี 3) อนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าทอจังหวัดอุทัยธานีให้คงอยู่ เครื่องมือวิจัยคือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นำผลมาสรูปเรียง วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า 1) ประวัติศาสตร์การทอผ้าของชาวไทยโคร่งหรือลาวครั้งเริ่มต้นเมื่อรัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาสแล้วได้มีการตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นกลุ่มผู้หญิงได้พากันฟื้นฟูการทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ต่อมาพัฒนาการทอเป็นลวดลายให้เกิดความสวยงามจนกลายเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงให้กับชุมชน 2) ปัจจุบันวัฒนธรรมการทอผ้ามีการขยายพื้นที่ไปทั่วจังหวัดอุทัยธานี และได้เก็บรวบรวมองค์ความรู้การทอผ้าพื้นฐานเพื่อถ่ายทอดให้กับนักเรียนในชุมชนเรื่องส่วนประกอบของลายที่สำคัญ เพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดไปสู่การพาณิชย์ 3) ส่วนประกอบของลายคือ ลายแม่หรือภูมิปัญญา 21 ลาย ลายประกอบ 17 ลาย ลายคัน 6 ลาย และลายขัด ผลการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้จัดเก็บองค์ความรู้ในรูปแบบเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดค่าใช้จ่าย และเข้าถึงได้สะดวก ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาระดับชุมชน เศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: องค์ความรู้; ลายแม่หรือลายหลัก; ลายป้องหรือลายประกอบ

Abstract

Weaving fabrics and weaving patterns in Uthai Thani Province are woven fabrics of the Lao Khrang group. Color patterns have specific characteristics. Pattern making Placing the colors of the skirt and the skirt's feet show uniqueness. What happens about patterns is that some weavers do not know the names of their patterns. The name of the pattern is based on the imagination of the weavers of each weaving group. The same pattern can be called with different names, and there is no norm for naming patterns. Therefore, learning and transferring knowledge about weaving patterns in the Uthai Thani province is difficult. With reference to the aforementioned problems, this study was conducted with its purposes 1) to study and gather knowledge about Uthai Thani indigenous fabric patterns that are important for teaching management of integrated learning and the community, 2) to develop the professional skills in weaving local fabrics for youth and people in the community in Uthai Thani province, 3) to conserve and transfer the knowledge and the local wisdom of woven fabrics in Uthai Thani. The in-depth interviews were utilized as the research instrument to collect the data which were analyzed systematically. The results found that 1) the history of weaving of the Tai Krang or Lao Krang people began at the time when King Rama V abolished slavery and these people lived together in their village. The women also revived the weaving to use as apparel. Later, weaving was developed into a pattern to create beauty, and it became a famous product for the community. 2) Today, weaving culture has expanded throughout Uthai Thani, and they have gathered basic weaving knowledge to convey to students in the community. The components of the stripes are important for conservation and commerce. 3) The components of the stripes were 21 mother or padlock patterns, 17 elements, and 6 separators and polished stripes. The results also indicated that participants want to store the knowledge in the form of a document and electronic media to reduce costs and provide the easy access. This will lead to education in the community as well as a sustainable economy.

Keywords: knowledge; mother or padlock pattern; protection or accompanying patterns

1. บทนำ

การทอผ้าด้วยมือเป็นงานหัตถศิลป์ที่ชาวไทยหรือชาวลาวครั้งซึ่งเดิมอาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง จากนั้นย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่จังหวัดอุทัยธานีได้มีการจัดการความรู้เกี่ยวกับผ้าด้วยวิธีการสืบทอดความรู้ผ่านระบบครอบครัว เริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิต ตั้งแต่การผลิตเส้นด้าย การย้อม การทอด้วยเทคนิคการทอที่หลากหลายในพื้นเดียว การออกแบบลวดลายที่ประกอบด้วยลายแม่หรือกฎฉายเครื่องป้องกัน ลายคันเครื่อง และลายเส้นคันลายหรือลายขัดที่มีการกำหนดลวดลายและสีที่แฝงไว้ด้วยความหมาย ความเชื่อ อีกทั้งยังสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ให้กับผ้าทอของจังหวัดอุทัยธานี และการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ให้เหมาะสมกับงานมงคล งานอวมงคล เทศกาล และวิถีประจำวัน มีการกำหนดสีและรูปแบบผ้าแตกต่างกันตามความเหมาะสม ข้อมูลจากงานวิจัยของ ภูเนต จันทรจิต, แสน ไชยบุญ และพิสิษฐ์ เอมดวง (2557, น. 31) ได้กล่าวว่า การนุ่งผ้าด้วยผ้าย้อมครามสีดำเข้ม คือ วัฒนธรรมแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยโซ่ง ซึ่งผลิตขึ้นจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น สีและลวดลายผ้าคืองานหัตถศิลป์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สีที่ใช้ในการย้อมผ้ายังแฝงไปด้วยความหมายและความเชื่อของชาติพันธุ์ วัฒนธรรม การแต่งกายแบบต่าง ๆ ของไทยโซ่งแสดงถึงกฎเกณฑ์ที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์อย่างเป็นระบบ บ่งบอกบทบาทหน้าที่การใช้งานอย่างชัดเจน ดังที่ อารงชาติ วงศ์อารีย์, ไวยจน์ ดวงจันทร์, ภูมิพัฒน์ ชมพูวิเศษ และภาณุมาศ พุ่มแก้ว (2558, น. 196) แสดงความเห็นว่าการผลิตสิ่งทอจากผ้าพื้นเมืองโดยชาวบ้านหรือกลุ่มคนในท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมการสื่อสาร สะท้อนให้เห็นถึงความงามจากกระบวนการผลิต การออกแบบลวดลายของผู้ทอ การผลิตแบบทำมือแสดงออกถึงความประณีตและการมีอยู่เป็นขึ้นเดียวของผลงาน สิ่งนี้เป็นภูมิปัญญาสำคัญที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และถ่ายทอดสู่เยาวชนในชุมชน

ปัจจุบันพบปัญหามากมายเกี่ยวกับการสูญเสียของวัฒนธรรม ดังที่ อารดา พลอาษา (2564, น. 15) ได้นำเสนอปัญหาด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า ปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกละเลยและมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ น้อย เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด รวมทั้งประเพณีและวิถีชีวิตที่ดีงาม ท่ามกลางความหลากหลายของวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา หากมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายกันในพื้นที่ไม่ได้รับการสืบสาน อนุรักษ์ พื้นฟู รวมถึงการพัฒนาต่อยอดให้เกิดคุณค่าทางสังคม และจิตใจ ทำให้คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมลดน้อยไปจนแทบจะสูญหาย วัฒนธรรมวิถีชีวิต และภูมิปัญญาที่หลากหลายควรได้รับการถ่ายทอดสู่เยาวชนต่อไป ผ่านการวิจัยและพัฒนา ผ่านระบบการศึกษาของชุมชนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และนำทุนวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคมและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ จากข้อมูลดังกล่าววัฒนธรรมการทอผ้าของกลุ่มลาวครั้งในจังหวัดอุทัยธานี พบปัญหาเรื่องการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับลวดลายผ้า การเรียกชื่อลายจะเรียกชื่อตามจินตนาการของผู้ทอแต่ละกลุ่มทอผ้า และพบว่าบางครั้งลวดลายเดียวกันมีการตั้งชื่อเรียกต่างกัน ไม่มีบรรทัดฐานในการเรียกชื่อลาย ส่งผลให้การเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับลวดลายผ้าทอเป็นไปด้วยความลำบาก เนื่องจาก

ช่างทอสนใจเพียงรูปลักษณ์ของลายมากกว่าชื่อของลวดลาย จึงไม่มีการหาข้อมูลหรือสืบค้นชื่อลวดลายให้ถูกต้อง กอปรกับกลุ่มทอผ้าจะพยายามสร้างและแสวงหาลวดลายที่แปลกใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าเพราะจะทำให้ทำการตลาดได้ง่าย อีกทั้งขาดเอกสาร ตำราองค์ความรู้เกี่ยวกับชื่อลวดลายผ้าที่ถูกต้อง ขาดการบันทึกไว้อย่างเป็นระบบเพื่อใช้สำหรับการเรียนรู้การสืบทอดความรู้ให้กับลูกหลานในชุมชน

ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวมา วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานีซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องผ้าทอของชุมชน เปิดสอนการทอผ้าพื้นเมืองของอุทัยธานีในรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องกุญแจลาย ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองอุทัยธานีที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ด้วยองค์ความรู้ที่ได้รวบรวมขึ้นในครั้งนี้จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน และพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 ศึกษารวบรวมองค์ความรู้กุญแจลาย ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองอุทัยธานีที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและต่อชุมชน
- 2.2 พัฒนาทักษะอาชีพการทอผ้าทอผ้าพื้นเมืองให้กับเยาวชนและคนในชุมชนในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี
- 2.3 อนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอจังหวัดอุทัยธานีให้คงอยู่

3. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาประวัติความเป็นมาของการทอผ้า องค์ความรู้พื้นฐานการทอผ้าของลาวครั้ง ลาวเวียง และองค์ความรู้กุญแจลาย ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและต่อชุมชนเพื่อ

3.1.1 นำผลการศึกษามาถ่ายทอดให้กับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน คนในชุมชนและนอกจังหวัดอุทัยธานีที่สนใจองค์ความรู้กุญแจลาย ชื่อลวดลายผ้าทอพื้นเมืองที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ของคนในชุมชน และเพิ่มมูลค่าสินค้าของตน

3.1.2 สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาความรู้ การพัฒนาอาชีพร่วมกันระหว่างชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี เนื่องจากเป็นชุมชนที่มียังคงดำรงรักษารักษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะการทอผ้าทอพื้นเมืองอุทัยธานีได้อย่างดี เป็นชุมชนที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญา ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองที่สำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี อีกทั้งเป็นชุมชนที่มีต้นทุนมนุษย์ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางวัตถุดิบและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีศักยภาพด้านบุคคลที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ส่วนพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าคือ บ้านทัพคล้าย บ้านผาตั้ง บ้านนาตาโพ บ้านพุต้อ และบ้านปากกล้วย เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตทอผ้าไว้ใช้ในครอบครัวและเพื่อการจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัวหลังการทำการเกษตร การรับจ้างทั่วไปและมีอาชีพหลักในการทอผ้า ประกอบกับเป็นชุมชนที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมืองที่มีการสืบทอดมานานจากบรรพบุรุษ

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่นำวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาดำเนินการ เน้นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญา ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและต่อชุมชน ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Guideline) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) วิธีการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า (Face to face interview) แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์จนคุ้นเคยและไม่รู้สึกเป็นคนแปลกหน้าซึ่งกันและกัน ดังนั้น ได้กำหนดให้มีกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมกระบวนการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย อาจารย์เจ้าหน้าที่และนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชนในชุมชน
- 2) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน สมาชิกบ้านทัพคล้าย บ้านภูจวง บ้านผาตั้ง บ้านนาตาโพ บ้านพุต้อ และบ้านปากกล้วยอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
- 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล นักเรียน นักศึกษา ผู้ทอผ้า พื้นที่จังหวัดอุทัยธานี
- 4) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอพื้นเมืองอุทัยธานี

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย การปฏิบัติการวิจัย และการสรุปผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด คือ

ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพการณ์และพัฒนาการการทอผ้า องค์ความรู้ภูมิปัญญา ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองที่สำคัญที่ผ่านมาในพื้นที่วิจัยและเตรียมตัวก่อนเข้าพื้นที่ศึกษา

ระยะที่ 2 การปฏิบัติการวิจัย ผู้วิจัยทำการดำเนินกิจกรรมโดยการปฏิบัติการวิจัยมี 4 ขั้นตอนได้แก่ การวางแผน (Plan) ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน และสมาชิกชุมชน ร่วมการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการและจัดทำแผนการดำเนินการวิจัย

การปฏิบัติ (Action) การปฏิบัติตามการวางแผนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมร่วมกับชุมชน การสังเกต (Observe) ผู้ร่วมวิจัยทำการสังเกตขณะมีการปฏิบัติโครงการหรือกิจกรรมของชุมชน เพื่อบันทึกข้อมูลสิ่งที่ปรากฏขึ้นตามการวางแผนหรือตามสถานการณ์ที่ปรากฏ

การสะท้อนผล (Reflect) การนำผลจากการสังเกตในการปฏิบัติโครงการหรือกิจกรรมของชุมชนของผู้ร่วมวิจัย และผลการสะท้อนความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมประเมินผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของชุมชน

ระยะที่ 3 การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยทำการประเมินผลการวิจัยจากชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำผลไปปรับปรุงผลงานวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มสำหรับปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้า สมาชิกชุมชนทอผ้า สมาชิกบ้านทอผ้า บ้านภูจวง บ้านผาทั้ง บ้านนาตาโพ บ้านพุตอ และบ้านปากกล้วยอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ระยะที่ 2 เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยได้แก่ การถอดบทเรียนจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล สำหรับปราชญ์ชาวบ้าน หัวหน้ากลุ่มผู้ทอผ้า สมาชิกชุมชนทอผ้า บ้านภูจวง บ้านผาทั้ง บ้านนาตาโพ บ้านพุตอ และบ้านปากกล้วยอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ระยะที่ 3 มีจุดมุ่งหมายเพื่อการประเมินผลการดำเนินการวิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน หัวหน้ากลุ่มผู้ทอผ้าลายโบราณ สมาชิกชุมชนทอผ้า บ้านภูจวง บ้านผาทั้ง บ้านนาตาโพ บ้านพุตอ และบ้านปากกล้วยอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และนักศึกษา

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

มีการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธีการดังนี้

4.2.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม นำมาแยกแยะเนื้อหาสาระเป็นกลุ่มข้อมูล ตามโครงสร้างเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์แล้วนำข้อมูลแต่ละบุคคลมาเรียบเรียงและนำมาสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis) แล้วทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) นำเสนอแบบพรรณนาความ พร้อมนำผลการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาหาคำร้อยละ

4.2.2 ข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในรูปแบบการประชุมกลุ่ม การสนทนากลุ่มสรุปประเด็นเนื้อหาสาระจัดกลุ่มข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาและนำมาบรรยายสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

5. ประโยชน์ของการวิจัย

5.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองอุทัยธานีที่สำคัญ (คู่มือ)

5.2 สามารถพัฒนาทักษะอาชีพการทอผ้าทอผ้าพื้นเมืองให้กับเยาวชนและคนในชุมชนในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี

5.3 ได้แนวทางการอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอจังหวัดอุทัยธานีให้คงอยู่

6. ผลการวิจัย

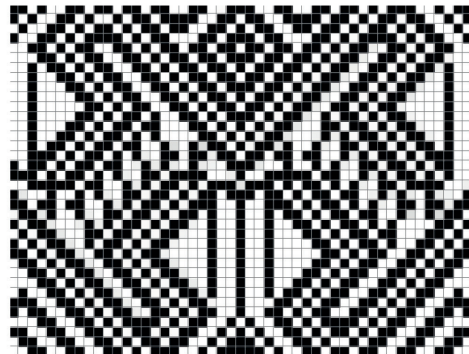
การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการทอผ้าลาวครั้ง ลาวเวียงจังหวัดอุทัยธานี ชาวไทครั้งหรือลาวครั้ง คือ กลุ่มที่อพยพมาจากฝั่งซ้ายของกลุ่มแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยบริเวณจังหวัดอุทัยธานี สันนิษฐานว่า น่าจะอพยพมาตั้งถิ่นฐานในสมัยกรุงธนบุรี การทอผ้ามีจุดเริ่มต้นเมื่อรัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาสแล้วจึงได้มีสิทธิที่จะทำตามฮัตคองหรือประเพณีวัฒนธรรมของตนเองได้ หลังจากตั้งเป็นหมู่บ้านพวกผู้หญิงในหมู่บ้านได้ร่วมกันฟื้นฟูการทอผ้าขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในอดีตการทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น ต่อมาได้ทอเป็นลวดลายให้เกิดความสวยงาม จนกลายเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ให้กับชุมชน ปัจจุบันวัฒนธรรมการทอผ้าได้มีการขยายพื้นที่ไปทั่วทั้งจังหวัดอุทัยธานี จากกลุ่มลูกหลานชาวลาวครั้ง ลาวเวียงมีการแต่งงานแยกครอบครัวและมีการแต่งงานกับคนอื่นนอกชุมชน ส่งผลให้องค์ความรู้การทอผ้ามีการแพร่และขยายไปยังพื้นที่อื่น การศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ทอผ้าพื้นฐานแบบไม่มีลวดลายตั้งแต่อดีต อุปกรณ์หลักที่สำคัญในการทอผ้าทุกชนิด จำนวน 29 ชิ้น ได้แก่ 1) กี่หรือหูก 2) ฟืมหรือฟั่นหวี 3) เขาคูกหรือตะกั่ว 4) หาบหูก 5) ไม้คานเหยียบหรือไม้ตีนเหยียบ 6) ไม้กำผั้นหรือไม้ม้วนผ้า 7) ไม้แป้นหูกหรือไม้พาดกี่ 8) ไม้ไขว้ 9) ไม้ขัดหูกหรือไม้ขัดเครื่องทอ 10) ไม้คันฟ้งหรือไม้ขัดเขี้ยวฟ้ง 11) ไม้เก็บหรือไม้เก็บลาย 12) ไม้หลาหรือไม้ดาบ 13) ไม้คว่ำ

14) ไม้ขัด 15) ไม้แนบผ้า 16) ไม้กะเตียงหรือไม้กะเตียง 17) ไม้หลอดหรือไม้กรอหลอดหรือหลอดพุ่ง 18) กวัก 19) เขี่ยนกรอหลอดด้วยพุ่ง 20) ระวง 21) อัก 22) หวีหูก 23) กระสวย 24) เพีย 25) แท่นใส่หลอด 26) เชือกปอ 27) กรรไกรขลิบ 28) เครื่องกรอ 29) ด้าย

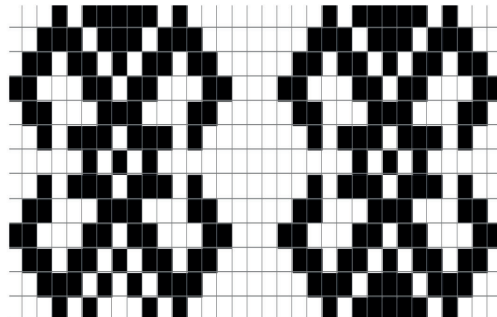
สำหรับขั้นตอนแรกของการทอผ้าคือการทำเส้นด้ายการทอผ้าปัจจุบันเส้นด้ายที่ใช้สำหรับการทอผ้ามีสองแบบคือ แบบที่ช่างทอผ้าผลิตเส้นด้ายเอง และจากการสั่งซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรม เส้นด้ายที่ผลิตเองในครอบครัวจะต้องมีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปดอกฝ้ายเป็นเส้นด้ายต้องใช้ระยะเวลาและความอดทนในการแปรรูปโดยมีขั้นตอนคือ การเก็บดอกฝ้ายพื้นเมืองที่ปลูกด้วยตนเองจากต้นนำไปตากแดด จากนั้นนำไปสู่กระบวนการอ้วฝ้ายคือ การแยกเมล็ดฝ้ายออกจากปุยของฝ้าย การดัดฝ้าย ทำเพื่อนำสิ่งสกปรกออกและทำให้เนื้อฝ้ายฟู การหล่อด้ายการนำฝ้ายที่ผ่านกระบวนการดัดแล้วม้วนหรือทำให้เป็นแท่งกลม ๆ การปั่นฝ้ายโดยใช้ปั่นฝ้ายที่เป็นเครื่องมือในการปั่น การเปียฝ้ายในฝ้ายคือ การที่ปั่นออกมาเป็นเส้นแล้วคือทำให้เกิดการเป็นใจ สุดท้ายการเขี่ยนหลอด (การกรอด้วย) เป็นการเปลี่ยนจากใจฝ้ายมาใส่หลอดไม้ไผ่เล็ก ๆ เพื่อใส่กระสวยเพื่อเตรียมเส้นด้ายและการเก็บลายผ้าที่มีการทอแบบมีลวดลาย ส่วนขั้นตอนการทอผ้าก่อนการทอผ้าทุกครั้งช่างทอผ้าต้องเตรียมเส้นด้ายสองอย่างคือ เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน **การเตรียมด้ายพุ่ง**ผู้ทอต้องเตรียมด้ายใส่กงที่ทำหน้าที่ให้เส้นด้ายไม่พันกัน เพื่อกรอใส่หลอดด้วยพุ่ง หรือเตรียมเส้นด้ายที่พุ่งผ่านกระสวยที่ถูกกรอบนหลอดด้วยบรรจุในกระสวย เพื่อนำไปทอดต่อไป โดยเส้นพุ่งจะพุ่งในแนวนอนจากซ้ายไปขวา และจากขวามาซ้ายผ่านเส้นยืนที่ยกสลับกันเมื่อเหยียบคานเหยียบ **การเตรียมด้ายยืน**ก่อนขึ้นเครื่องหรือก่อนเตรียมเครื่องผู้ทอต้องเตรียมด้ายเบอร์ 40/2 ใส่กงที่ทำหน้าที่ให้เส้นด้ายไม่พันกัน เพื่อกรอใส่หลอดด้วยยืน นำไปเดินเครื่องฝ้ายต่อไปหรือไปสู่ชุดม้าเดิน เส้นด้ายชุดหนึ่งที่ยังไว้กับก็ตามแนวตั้ง โดยสอดผ่านช่องฟืม และตะกอกที่ยังไว้กับก็ และไม้เหยียบ ในการทอผ้า ช่างทอจะต้องเตรียมเส้นด้ายยืนเอาไว้ก่อนเสมอ โดยอาจมีความยาวหลายสิบเมตร ด้ายเส้นยืนมีความสำคัญในการทอผ้าไม่น้อยไปกว่าด้ายเส้นพุ่ง เมื่อเริ่มทอแล้วจะไม่สามารถเปลี่ยนด้ายเส้นยืนได้จนกว่าจะทอไปตลอดผืนเสร็จ เมื่อเตรียมเส้นได้ครบขั้นตอนต่อไปคือ การทอผ้าพื้นฐาน เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนในชุมชนและองค์ความรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบของลวดลายที่ใช้ในการทอผ้าที่สำคัญ เพื่อการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดไปสู่การพาณิชย์ การทอผ้าคือ การที่ทำให้เส้นด้ายแนวตั้งและแนวนอนขัดกัน คือเส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่ง ลักษณะของการขัดกันของด้ายพุ่งและด้ายยืนจะขัดกันแบบธรรมดาที่เรียกว่าลายขัดหรืออาจจะเพิ่มเทคนิคพิเศษเพื่อให้ผ้ามีลวดลาย สีสนที่สวยงามด้วยการใช้เส้นด้ายที่มีสีสนมาใช้ทอก็ได้ ขั้นตอนการทอ คือ 1) การสอดกระสวย เมื่อสืบทุสเสร็จและนำขึ้นก็ พอกกลางก็เรียบร้อย ช่างทอผ้าจะปรับความตึงหย่อนของเส้นด้ายยืนให้พอเหมาะ จากนั้นเริ่มทอด้วยการเหยียบเท้าขวาให้ตะกอกหน้ากางออกให้เกิดช่องว่างจากนั้นจับกระสวยด้วยพุ่งล่องไปทางขวา และเหยียบเท้าซ้ายให้ตะกอกหน้ากางออกแล้วล่องกระสวยด้วยพุ่งกลับไปทางซ้าย เราเรียกการทอแบบนี้ว่า การทอลายขัดปกติหรือการล่องด้ายไปแล้วกลับ 1 ครั้ง 2) การกระทบฟืม ขั้นตอนการกระทบฟืมหรือฟันหวี เมื่อช่างทอผ้าล่องกระสวยด้วยพุ่งครบ 1 รอบหรือ 1 ครั้งแล้วช่างทอจะกระทบด้วยฟืม 2-3 ครั้ง ให้พอดีแรงมือ เพื่อให้ด้ายพุ่งแนบติดกันทำให้ได้เนื้อผ้าทอที่แน่นหนาทำขั้นตอนที่ 1-2 ไปเรื่อย ๆ จนได้ความยาวผืนผ้าที่ต้องการ

สำหรับกุญแจลายคือลายพื้นฐานที่ใช้สำหรับการสร้างลวดลายพื้นฐานของผ้าทอพื้นเมืองของกลุ่มลาวครั้งที่สำคัญ ลายพื้นฐานของผู้ฝึกหัดการออกแบบลาย ลายที่คนโบราณนิยมใช้เป็นลายครูในการสอนให้ลูกหลานของตนเริ่มหัดออกแบบลายที่ใช้ในการสืบทอด ครั้นนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมในรูปแบบภาพและในรูปแบบกราฟ ส่วนประกอบของลาย ได้แก่ **ลายหลัก ลายแม่หรือกุญแจลาย** จำนวน 21 ลาย ได้แก่ ได้แก่ 1) ลายนาค 2) ลายนาค 2 หัว 3) ลายเอี้ยหัวนาค 5 หัว 4) ลายมะเขือผ่าโผล่หรือผ่าโพง 5) ลายแมงมุม 6) ลายเอี้ยตูมใหญ่ 7) ลายเอี้ยหัวนก 8) ลายหางแมงป่อง (ขอแมงงอด) 9) ลายขอก้างหรือลายขอก้างกิ่งไม้ (สีเขียว) รังต่อรังแตน (สีเหลือง) 10) ลายขอชื่อ 11) ขอชื่อเล็ก 12) ลายขอลวง 13) ลายขอเบ็ด 14) เอี้ยลัดดอกแก้ว 15) ลายเม็ดบวบงู (เม็ดหมากห้อย) 16) ลายดอกขยอมหรือดอกบานเย็นหรือดอกบานคำ 17) ลายดอกตูม 18) ลายแมงกะบี้ (ผีเสื้อหนอไหม) 19) ลายเอี้ยกาบ 20) นกไก่อ้นา 21) ลายสุพรรณิการ์ลายประจำจังหวัดอุทัยธานี เป็นลายที่มีการทอในชีวิตประจำวัน เพื่อใช้ประโยชน์ในครอบครัวและเพื่อจำหน่ายที่ปรากฏในชุมชนหรือเป็นที่นิยมของช่างทอผ้าในชุมชน ถึงแม้ข้อมูลเกี่ยวกับลายแม่หรือลายหลักหรือลายใหญ่ทั้งแบบโบราณและแบบประยุกต์ใหม่จะมีจำนวนมากว่าที่นำมาเสนอ **ข้อสังเกตลวดลาย**ของลาวครั้งจะลงเลขคือเสมอด้วยลักษณะพิเศษของลายลาวครั้งที่ถูกต้องจะต้องสามารถต่อเติมลวดลายได้ทุกลาย ดังนั้นลวดลายที่ถูกต้องเวลาลงจุดในกราฟจะลงท้ายด้วยเลขคี่ ส่วน**ลายประกอบหรือลายเครื่องป้อง** หมายถึง การสร้างลวดลายที่ใช้ประกอบลายแม่หรือลายหลักมักจะมีรูปแบบเหมือนกัน แต่จะมีขนาดเล็กกว่าลายแม่หรือลายหลัก เทคนิคที่ใช้ในการสร้างลายเครื่องป้องคือการขีดและการเกาะ ลายเครื่องป้อง ในอดีตจะมีสร้อยสาด้านล่างด้านเดียว หรือไม่มีก็ได้ หรือจะมีสร้อยสาทั้งด้านบนและด้านล่างก็ได้ด้วยปัจจุบันเริ่มมีการประยุกต์นำสร้อยสาประกอบทั้งด้านบนและด้านล่างลายประกอบหรือลายเครื่องป้องที่นิยมทอในปัจจุบันมี 17 ลาย ได้แก่ 1) ลายสร้อยสาแบบที่ 1 ลายสร้อยสา แบบที่ 2 3) ลายกาบเจียง 4) ลายเปียน้อย 5) ลายแมงมุมป้อม 6) ลายก้านก่องหรือดอกบัวเครือเล็ก 7) ลายแก่นตะวัน 8) ลายขอสามไม้ 9) ลายดอกแก้ว 10) นาคเล็ก 11) ดอกจัน 12) ลายตูม 13) ลายดอกลอด 14) ลายเจียงป็น 15) ลายขอกำปั่น 16) ดอกบัวเครือใหญ่ 17) ดอกดาว สำหรับการประกอบลายมีเทคนิคที่ผู้ทอผ้าควรทราบคือ การเลือกลายหลักที่มีขนาดใหญ่แล้ว การทอลายประกอบหรือลายเครื่องป้องหรือลายคั่นเครื่องต้องมีความใหญ่ตาม แต่ถ้าเลือกลายหลักที่มีขนาดเล็กแล้วลายประกอบหรือลายเครื่องป้องหรือลายคั่นเครื่องต้องมีความเล็กจึงจะถูกหลักของการสร้างลายแบบลาวครั้งลาวเวียง **ลายคั่นเครื่อง** หมายถึง การสร้างลวดลายที่ใช้คั่นระหว่างลายประกอบหรือลายเครื่องป้อง โดยองค์ประกอบของลายประกอบหรือลายเครื่องป้องจะประกอบด้วยลายเส้นคั่นลาย ลายประกอบหรือลายเครื่องป้องตามด้วยเส้นคั่นลาย ตามด้วยลายคั่นเครื่องที่นิยมนำมาทอมี 6 ลาย ได้แก่ 1) ลายดอกบัวเครือเล็ก 2) ลายอ้อแอ้ 3) ลายเจียงป็น 4) ลายกาบเจียง 5) 4 ไม้ (เยี่ยวควาย) 6) คว้านหมาน้อย **ลายเส้นคั่นลายหรือลายขัด** หมายถึง การสร้างลวดลายที่ใช้คั่นระหว่างลายหลักหรือลายใหญ่หรือลายแม่ใหญ่กับลายประกอบหรือลายเครื่องป้อง การทอลายเส้นคั่นระหว่างลายประกอบหรือลายเครื่องป้องกับลายประกอบหรือลายเครื่องป้องด้วยกัน และการทอเส้นคั่นลายที่ชายผ้าขึ้น การทอลายเส้นคั่นลายหรือลายขัด ใช้เทคนิคการ

ทอขัด ที่สำคัญที่ปราชญ์ชุมชนที่เป็นช่างทอผ้าลาวครั้งให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของผ้าทอที่มีความเป็นลาวครั้งอย่างแท้จริงหรือไม่ ให้ดูได้จากการกำหนดสีลายเส้นคั่นลายหรือลายขัด เส้นคั่นลายต้องมี 5 สีหรือลายขัดต้องมี 5 สีนี้เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นลาวครั้งหรือเป็นช่างทอลาวครั้งแท้จริง ผลการเรียนรู้ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้ทีมวิจัยจัดทำเอกสารหรือคู่มือองค์ความรู้ในรูปแบบเอกสารและรูปแบบอินโฟกราฟิก วิดีโอ เพื่อลดค่าใช้จ่าย และสามารถทำให้ผู้สนใจหรือครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก ง่ายและประหยัด ซึ่งนำไปสู่การศึกษาระดับชุมชน เศรษฐกิจฐานรากที่สร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับชุมชน ตัวอย่างลวดลายผ้าทอในรูปแบบภาพและในรูปแบบกราฟ มีดังนี้

ภาพที่ 1 ลายแม่ ลายนาค หมายถึง สัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นลาวครั้ง
(อภิญา จงพัฒนกร, ประเทศไทย, 2564, ภาพถ่ายส่วนตัว)

ภาพที่ 2 ลายเครื่องป้อ ลายแมงมุมป้อม หมายถึง สอนลูกหลานให้รู้จักพึ่งตนเอง หาอยู่หากินเลี้ยง
ครอบครัว (อภิญา จงพัฒนกร, ประเทศไทย, 2564, ภาพถ่ายส่วนตัว)

7. สรุปผลและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้คือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้านชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน สมาชิกชุมชน ให้ความสำคัญ เห็นคุณค่าให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ออกความคิด รวบรวมข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์และนำความรู้ไปใช้จริง อีกทั้งปราชญ์ชุมชนยังเกิดขวัญกำลังใจและเกิดคุณค่าในตนเอง ส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะรักษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้วิจัยอย่างตั้งใจ ด้วยทราบว่าองค์ความรู้ที่มอบให้จะนำไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนและครูที่เลี้ยงในวิทยาลัยชุมชน เด็กเล็กในพื้นที่จังหวัดอุทัย ทำให้คนในชุมชนเกิดแนวคิดเกิดกำลังใจ เกิดแรงจูงใจให้อยากทอดผ้า เพราะเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่กำลังจะสูญหายให้ต้องเร่งช่วยกันรักษาไว้ อีกทั้งยังสร้างรายได้ที่เป็นรูปธรรม มีความมั่นใจในอาชีพที่ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นฐานมากขึ้น ทำให้มีความกล้าที่จะนำลูกหลานในชุมชนมาร่วมประกอบอาชีพทอดผ้าได้อย่างมั่นใจ **หน่วยงานในพื้นที่**ให้การช่วยเหลือสนับสนุนต่อยอดโครงการ อาทิ พาณิชยจังหวัดอุทัยธานีนำข้อมูลไปสนับสนุนการจดทะเบียนสิ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผ้าทอจังหวัดอุทัยธานี (GI) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบ้านไร่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลทัพหลวง เทศบาลอำเภอบ้านไร่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแห้ง และองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแห้ง จะนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้เยาวชนในชุมชน **ด้านการศึกษา** ได้จัดทำเอกสารองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรมในรูปแบบ หนังสือ สื่อการเรียนการสอนในรูปแบบตำราและแบบออนไลน์ซึ่งจะเป็นข้อมูลและตำราให้กับเยาวชนรุ่นหลังที่จะเรียนวิชาเกี่ยวกับการทอดผ้าต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของอารดา พลอาษา (2564, น. 11) ที่มีความคิดเห็นว่าการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้เรื่องการทอดผ้าควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจังและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและสถานศึกษาต่าง ๆ ต้องมีการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ สื่อการเรียนการสอน การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์ร่วมกัน มีกระบวนการเสริมสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอในระบบการศึกษา สนับสนุนการสร้างครูผู้มีความรู้ภูมิปัญญาด้านการทอดผ้าให้เพิ่มมากขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องโครงการวิจัยการศึกษาขององค์ความรู้ภูมิปัญญาลาย ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองอุทัยธานี ผู้วิจัยแบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่เป็นผลมาจากข้อค้นพบในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้

8.1.1 การพัฒนาชุมชนต้องเริ่มจากวัฒนธรรม องค์กรความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิสังคม มองหาคำขวัญภาพของชุมชนเป็นรากฐาน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และการให้คนในชุมชนเป็นผู้พัฒนาดตนเองเป็นหลัก นักวิจัยมีหน้าที่เพียงเป็นที่เลี้ยงและผู้ประสานงานที่ดี

8.1.2 การพัฒนาชุมชนหน่วยงานในชุมชนต้องร่วมแรง ร่วมใจ จริงใจ ร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริงไปด้วยกันอย่างต่อเนื่องจึงสามารถสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้กับชุมชนได้ต่อไป

8.1.3 หน่วยงานการศึกษาควรช่วยกันเก็บรักษา สืบสาน วัฒนธรรม องค์กรความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับผ้าไทยของชุมชนตน เพื่อบอกเล่าประวัติความเป็นมา ความหมายลวดลายผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน เพื่อสร้าง แรงจูงใจให้เยาวชนและคนในชุมชนเห็นความสำคัญและร่วมกันรักษาสืบทอดไปอย่างยั่งยืน

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 ควรมีการต่อยอดเพื่อการสืบสาน ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับผ้าไทยในรูปแบบหลักสูตรท้องถิ่น หรือหลักสูตรด้านวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนขององค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับผ้าไทยต่อไป

8.2.2 ควรวิจัยต่อยอดเพื่อสร้างช่างทอรุ่นใหม่ ผลิตรายใหม่ สร้างลายใหม่ให้มีความหลากหลายตอบสนองความต้องการของลูกค้าระดับเยาวชน เพื่อเพิ่มคุณค่า สร้างมูลค่า สร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือให้ได้มาตรฐานสำหรับจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและจูงใจให้ชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการทอผ้าเพื่อเพิ่มการทอผ้าในชุมชน ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์การทอผ้าต่อไป

8.2.3 ควรต่อยอดองค์ความรู้งานวิจัยเพื่อนำไปสู่การสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์และผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยตรงใจผู้บริโภคกลุ่มทำงานหรือกลุ่มใหม่เพิ่มขึ้น

8.2.4 ควรต่อยอดองค์ความรู้งานวิจัยเพื่อนำไปสู่หลักสูตรสร้างช่างทอผ้าอายุน้อยแต่สร้างเงินล้านจากการทอผ้าพื้นเมืองอุทัยธานีที่ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับระดับสากล

9. รายการอ้างอิง

- ดำรงชาติ วงศ์อารีย์, ไหวพจน์ ดวงจันทร์, ภูมิพัฒน์ ชมพูวิเศษ และภาณุมาศ พุฒแก้ว (2558). ผ้าพื้นเมืองไทพวน: ลวดลายและเส้นสายอารยธรรม บ้านเชียง จากอดีตสู่ปัจจุบัน. *วารสารวิจัยการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 3(2), 195-202.
- ภูเนต จันทรจิต, แสน ไชยบุญ และพิสิษฐ์ เอมดวง. (2557). ไทยโซ่ง: การอนุรักษ์ผ้าโบราณเพื่อสืบสานอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์. *วารสารวิจัยวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม*, 4(1), 58-62.
- อารดา พลอาสา. (2564). การศึกษาองค์ความรู้ การอนุรักษ์และส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าการทอผ้าไหมทางกระรอกคู่ตีนแดง อำเภอนาโพธิ์และอำเภูปุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม*, 4(1), 11-22.